

deklarovali v rámci filozofických zásad materialistického chápania dejín. Formulácia, že ľudský život má spoločenský charakter, dostávala v tomto kontexte vlastne iba širší kultúrny rámec. Ako sa dostáva spoločenské do života jednotlivca, nakoľko ho ovplyvňuje a mení, aké sú

základné problémy socializácie (zospoločnenia), jej štruktúrne prvky, funkcia, konkrétny materiál atď., začínajú skúmať jednotlivé spoločenské disciplíny s dosahom aj pre filozofické riešenie problémov človeka.

Ludovít Turčan

SOVIETSKY ZBORNÍK O SÚČASNEJ FILOZOFII

Filosofija v sovremennom mire. Filosofija i nauka (Kritičeskije očerki buržoaznej filosofii). Moskva, Nauka 1972, 424 s.

Zámysl autorů tohoto aktuálního sborníku spočíval v tom, aby na základě výzkumu různých typů vztahů filosofie a vědy upřesnili předmět a zvláštnosti filosofie, její místo a úlohu v soudobé duchovní kultuře. Úvod pod názvem *Filosofie a věda v soudobém světě* napsal L. N. Mitrochin. Zdůrazňuje, že v soudobých podmínkách společenská potřeba, podmiňující rozvoj naší filosofie, zahrnuje i požadavek kritické analýzy a třídního hodnocení filozofických doktrin Západu. Zkoumání soudobé buržoazní filosofie představuje dnes samostatnou součást marxistické historicko-filozofické disciplíny, nemůže však být izolováno od obecného obsahového pohybu marxistické filozofické vědy. XXIV. sjezd KSSS zvlášť podtrhl důležitost rozpracování aktuálních a fundamentálních problémů vědy, nutnost takové kritiky soudobých buržoazních a revizionistických idejí a učení, která by se plně opírala o aktivní a tvořivý rozvoj společenských věd, marxisticko-leninské teorie.

Vlastní obsah sborníku zahrnuje devět studií. M. K. M a m a r d a š v i l i, E. Ju. S o l o v j e v a V. S. Š v y r e v řeší vztah klasické a soudobé buržoazní filosofie jako dvou epoch jejího vývoje. T. I. O j z e r m a n píše na téma *Filosofie, věda, ideologie*, E. G. J u d i n na téma *Vztah filosofie a vědy jako metodologický problém*. Na podobné téma je studie V. A. L e k t o r s k é h o *Filosofie a vědecká metoda*.

V. S. Š v y r e v se zabývá otázkou vztahu filosofie a zkoumání vědeckého poznání, N. S. J u l i n o v á otázkou vědy a metafyziky v americké filosofii 20. století. N. F. N a u m o v o v á v tématu *Buržoazní sociologie a filosofie* řeší především vztah člověka a společnosti na úrovni obou těchto věd. Zdůrazňuje zároveň, že bez objasnění vztahu buržoazní filosofie a sociologie není myslitelná seriózní kritika a pochopení tendencí západní sociologie. A. P. O g u r c o v se zabývá vědeckými způsoby buržoazního společenského vědomí, roztržkou mezi přírodovědeckou a humanitní kulturou, scientismem a anti-scientismem v jeho vývoji.

Zvláštní místo má ve sborníku závěrečná studie B. M. K e d r o v a *Filosofie jako obecná věda a její vztahy k dílčím vědám*. Kedrov především odmítá názory stavějící filosofii proti vědě, apriorně již předem odmítající filosofii jako vědu. Každá věda je především poznáváním zákonů, pravdy, poznávání pravdivé podstaty pozorovaných jevů. Věda se stává skutečnou vědou od toho okamžiku, kdy jsou odhaleny první zákony jevů, které tato věda zkoumá. Znalost rozdílů mezi skupinami (nebo kategoriemi) zákonů umožňuje odhalit a objasnit rozdíly i mezi vědami, které se zabývají zkoumáním odpovídajících zákonů. Autor dále ukazuje na obecnost a nekonečnost zákonů. Vedle stupně obecnosti rozlišuje i šířku zákonů (např. tzv. obecně sociologické zákony, které

působí v celé historii lidstva, na rozdíl od uzších, dílčích zákonů, týkajících se určité fáze vývoje společnosti, třeba jen feudální či kapitalistické společnosti, nebo jednotlivých stránek společenského života, např. státu nebo umění). Vědy se tak rozlišují podle šířky zákonů a podle různých oblastí skutečnosti, kterými se zabývají. Přitom otázka hranic oblastí působení jakéhokoliv zákona má podstatný význam pro pochopení specifiky toho, jak se odpovídající věda může o tento zákon opírat při plnění svých poznávacích funkcí.

Autor se dále zabývá procesem vydělování dílčích věd z filosofie v jeho historickém průřezu. Dějiny poznání ukazují, že vznik jakéhokoliv vědy je složitým a dlouhotrvajícím procesem — např. proces přeměny chemie ve vědu trval více než sto let. V historii jakéhokoliv oboru vědění nalezneme předvědecké stadium. Platí to i pro filosofii, jejímž předvědeckým obdobím je naturfilosofie. Přeměna tohoto předvědeckého období ve vědu začíná vždy odhalením nových zákonů, představujících specifický předmět zkoumání právě dané vědy. Vydělování dílčích věd z filosofie bylo bezesporu pozitivním krokem v historii lidského poznání, objasnit jeho příčiny je složité. V polemice s pozitivisty obhajuje Kedrov filosofii jako vědu, odmítá však i protichůdnou tendenci, spočívající v tom, že se do filosofie zahrnuje i to, co svou podstatou patří ne do filosofie, ale do dílčích věd. Tak se například do filosofie zahrnuje někdy

sociologie nebo filosofie dějin. S odvoláním na Engelsovy práce *Anti-Dühring*, *Dialektiku přírody* a *Ludvíka Feuerbacha* ukazuje, že i když jde o zákony, které se jeví obecnými pro všechny sociálně ekonomické formace, tj. mají obecněsociologický charakter, neznamená to, že se stávají předmětem filosofie. Naopak, zůstávají předmětem společenské vědy, protože zahrnujeme-li do filosofie jakéhokoliv dílčí zákony, které mají své působení pouze v mezích přírody, nebo pouze v mezích společnosti, přeměňuje se podle Kedrova filosofie bezprostředně v dílčí vědu. Filosofie zahrnuje jen obecné zákony celého pohybu, celého vývoje, uskutečňovaného jak v přírodě, tak i ve společnosti a v našem vlastním myšlení. Autor se dále zabývá všeobecností zákonů dialektiky a jejich vztahem k dílčím vědám. Svoje úvahy končí přímým odvoláním na V. I. Lenina, který ve *Filosofických sešitech* řešil otázku obecného, zvláštního a jedinečného. V duchu tohoto leninského odkazu je také řešen vztah mezi obecnou vědou (filosofií) a dílčími vědami: mezi nimi není roztržka, ale dialektické vzájemné působení a spolupráce, vzájemné obohacování filosofie, přírodních a společenských věd.

Sborník, o kterém zde podáváme zprávu, připravilo k vydání Oddělení kritiky soudobé filosofie zemí Západu Institutu filosofie AV SSR. Obsahově i metodologicky je cenným zdrojem poznatků i dokladem vysoké úrovně soudobé kritiky buržoázní filosofie v SSSR.

Karel Bláha